

Próbný egzamin maturalny z języka polskiego – poziom podstawowy (III 2020)

Sylwia Chutnik, Grażyna Plebanek, Rok bez ubrań

Zadanie	Poprawne/ przykładowe rozwiązanie	Schemat punktowania
<p>1. (0-1)</p>	<p><i>Wymień pięć możliwych ekologicznych działań zwykłego człowieka, o których wspominają autorki w całym artykule.</i></p> <p>Przykładowe odpowiedzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podróż pociągiem a nie samolotem (wybór ekologicznego środka transportu), - niekupowanie nowych niepotrzebnych modnych ubrań, - bojkot konsumencki (niekupowanie towarów nieekologicznych firm), - uświadamianie w sprawie ograniczenia wydobycia gazu, - nawoływanie do kontroli w firmach, które eksploatują Ziemię, - manifestowanie niezgody na nieekologiczne działania (branie udziału w demonstracjach), - wspieranie dzieci w sprawie globalnego ocieplenia, - skuteczna ekologiczna edukacja, - zmiana nawyków. 	<p>1 pkt – udzielenie <u>5</u> poprawnych odpowiedzi 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna</p>
<p>2. (0-1)</p>	<p><i>Wskaż co najmniej cztery przyczyny nieczytania książek wspomniane przez autorki artykułu w akapicie 5.</i></p> <p>Przykładowe odpowiedzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przepracowanie/ brak wolnego czasu, - stres spowodowany kredytami, - czytanie jest niemodne („obciach”), - ogromna konkurencja w postaci seriali, filmów, - alternatywą dla książki zakupy, polowanie na okazję („nowa promocja”), - zbyt duża ilość nowości wydawniczych na rynku („przebodźcowanie, nadmiar”). 	<p>1 pkt – udzielenie <u>4</u> poprawnych odpowiedzi; 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna.</p>
<p>3. (0-2)</p>	<p><i>Sylwia Chutnik i Grażyna Plebanek napisały w swoim felietonie: „Chcemy namówić Was do zaciągnięcia hamulca awaryjnego. Ten pociąg już dalej nie pojedzie. Albo go zatrzymamy, albo się wykolei.” Przeredaguj zdania tak, aby nie wystąpiły sformułowania metaforyczne.</i></p> <p>Przykładowe rozwiązanie:</p> <p>Pragniemy namówić was do bardziej ascetycznego trybu życia/ do nieulegania konsumpcjonizmowi/ do buntu przeciwko polityce korporacji czy państw/ refleksji (zaciągnięcie hamulca). Świat w takim kształcie nie przetrwa (Ten pociąg już dalej nie pojedzie). Jeżeli nic nie zrobimy, dojdzie do zagłady/ spowodujemy katastrofę w skali globalnej.</p>	<p>2 pkt – prawidłowe wyjaśnienie metafor; 1 pkt – niepełne/ częściowe wyjaśnienie metafor; 0 pkt – niepoprawne wytłumaczenie sensu zdań lub brak odpowiedzi.</p>
<p>4. (0-2)</p>	<p><i>a. Przeprowadź analizę słowotwórczą wyrazu: <u>sukienczyna</u>. Wskaż wyraz podstawowy i formant.</i> <i>b. Określ funkcję formantu (jakie znaczenie nadaje formant wyrazowi?).</i> <i>c. Podaj inny wyraz, w których występuje ten sam formant we wskazanej powyżej funkcji.</i></p> <p>Poprawne rozwiązanie:</p> <p>a. wyraz podstawowy: <u>sukienka</u>; formant: <u>-czyna</u> b. ironia / drwina / umniejszenie znaczenia/ modyfikacja znaczenia/zgrubienie c. człeczyna/ chłopczyna/ butelczyna</p> <p>Uwaga! Nie zaliczamy odpowiedzi: dziewczyna w podpunkcie c (brak ironii).</p>	<p>2 pkt – <u>3</u> prawidłowe odpowiedzi (w podpunktach a,b,c); 1 pkt – <u>2</u> prawidłowe odpowiedzi: a i b <u>albo</u> a i c; 0 pkt – nieprawidłowa odpowiedź; brak odpowiedzi;</p>
<p>5. (0-1)</p>	<p><i>Znajdź w tekście przykład: a. zapożyczenia, b. neologizmu, c. kolokwializmu.</i></p> <p>Prawidłowe rozwiązania:</p> <p>a. zapożyczenia – np. <i>shopping, czemadany</i> b. neologizmy – np. <i>heheszkując, ekogesty, ekologizm, ekologiści</i> c. kolokwializmy – np. <i>ciuchy, korpo, tylek, frajerka, bambetle, obciach.</i></p>	<p>1 pkt – <u>3</u> prawidłowe odpowiedzi : 0 pkt – mniej niż <u>3</u> prawidłowe odpowiedzi; brak odpowiedzi;</p>

<p>6. (0-2)</p>	<p>Prawidłowe rozwiązania: A. - Prawda B. - Prawda C. - Falsz D. - Falsz E. - Falsz F. - Prawda G. - Prawda</p>	<p>2 pkt – 7 - 6 prawidłowych odpowiedzi; 1 pkt – 5 prawidłowych odpowiedzi lub 4 prawidłowe odpowiedzi : 0 pkt – 3,2 prawidłowe odpowiedzi lub 1 prawidłowa odpowiedź; brak odpowiedzi;</p>
<p>7. (0-1)</p>	<p><i>Sylvia Chutnik i Grażyna Plebanek użyły w swoim artykule archaizmów, które były charakterystyczne dla epok dawnych. Rozpoznaj, z jakiego dzieła literackiego pochodzi poniższy fragment zawierający archaizmy i w jakiej epoce kulturowej powstał utwór.</i></p> <p>Prawidłowe rozwiązanie: „Bogurodzica” – tekst średniowieczny</p>	<p>1 pkt – wskazanie tytułu i epoki; 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna</p>
<p>Bill Bryson, Krótka historia prawie wszystkiego</p>		
<p>8. (0-1)</p>	<p><i>Wyjaśnij, jaką funkcję w tekście pełni przykład zawarty w akapicie 2.</i></p> <p>Przykładowe rozwiązanie: - wprowadza w zagadnienie poruszone w całym cytowanym fragmencie książki - wpływu człowieka na wyginięcie gatunków zwierząt, - ilustruje zjawisko bezmyślnego i okrutnego zachowania istoty ludzkiej wobec zagrożonych gatunków, - pokazuje jedno z dwóch sprzecznych oblicz człowieka – zdolność do zabijania dla zabawy, z powodu nudy, - ukazuje groźne oblicze gatunku homo sapiens dla innych gatunków zwierząt.</p>	<p>1 pkt – udzielenie poprawnej odpowiedzi 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna</p>
<p>9. (0-1)</p>	<p><i>Rozpoznaj, jaka funkcja językowa dominuje w trzech ostatnich akapitach tekstu. Uzasadnij swój wybór i wypisz z tekstu ilustrujący go przykład.</i></p> <p>Prawidłowe rozwiązanie: Funkcja informacyjna; Uzasadnienie wraz z przykładem: - nazwiska badaczy, naukowców i kolekcjonerów np. Rothschild, Bryan, Palmer, Myers, - daty np. 1896, 1907, 1979, - liczby np. 9, 600, 1000 gatunków - zdania oznajmujące przepełnione informacją (np. <i>Na początku lat dziewięćdziesiątych podwyższył swoje oszacowania do 600 gatunków tygodniowo. Inni eksperci sądzą, że skala zagłady może przewyższać 1000 gatunków tygodniowo</i>); - mnogość przykładów np. <i>hawajka złotogłowa, czarna</i>;</p>	<p>1 pkt – prawidłowe wskazanie funkcji; podanie chociaż jednego wyróżnika w tekście i poparcie go prawidłowo dobranym przykładem; 0 pkt – odpowiedź niepełna lub nieprawidłowa albo brak odpowiedzi;</p>
<p>10. (0-2)</p>	<p><i>Na podstawie całego tekstu odpowiedz, jaką opinię wyraził autor na temat gatunku homo sapiens. Uzasadnij odpowiedź.</i></p> <p>Przykładowe rozwiązanie: Autor ma ambiwalentny stosunek do człowieka (zarówno pozytywny, jak i negatywny). Uzasadnienie: Pozytywny: np. człowiek to istota myśląca, jedyny gatunek na Ziemi zdolny do świadomego działania, do zmian / najmądrzejsza istota na planecie Ziemia, która ma w swoich szeregach odkrywców, naukowców, ludzi światłych na miarę Newtona, Halley’ a, Wrena czy HOOKA – „<i>Natchnionych, chwalebnych przedsięwzięć</i>” (1 akapit), „<i>boska natura istot ludzkich</i>” (3 akapit); „<i>tylko jeden gatunek, który jest zdolny do świadomej zmiany kierunków swoich działań</i>” (ostatni akapit). Negatywny: Człowiek jest zdolny do zabicia bezbronnych istot innego gatunku,/ od początku swojego istnienia przyczynił się do zaniku innych gatunków/ zabija z</p>	<p>2 pkt – prawidłowa odpowiedź wraz z uzasadnieniem obu aspektów; 1 pkt – odpowiedź częściowa (negatywny lub pozytywny stosunek autora) wraz z uzasadnieniem 0 pkt – odpowiedź częściowa (negatywny lub pozytywny stosunek autora), ale brak uzasadnienia; nieprawidłowa odpowiedź albo brak odpowiedzi;</p>

	nudy, bezmyślności/ człowiek zagraża innym zwierzętom - „z kapryśnymi i wyjątkowo niebezpiecznymi istotami ludzkimi” (2 akapit) - „zbrodniczą naturę istot ludzkich” (3 akapit)	
11. (0-2)	a. Rozpoznaj, jaki środek stylistyczny został zastosowany w ostatnim akapicie. b. Wyjaśnij, jaka jest jego funkcja. Przykładowe rozwiązanie: a. środek stylistyczny – powtórzenie/ anafora/ paralelizm składniowy b. funkcja np.: - podkreślenie wymowy powtórzonych słów, - zaznaczenie wagi wypowiedzianych w ostatnim akapicie sądów, - podkreślenie ograniczonej wiedzy człowieka na temat zakresu jego wpływu na wymierające gatunki roślin i zwierząt, - osiągnięcie efektu gradacji, - wyeksponowanie wymowy ostatniego zdania dotyczącego pewności wpływu człowieka na możliwość zmiany swojego dotychczasowego postępowania w zakresie ochrony planety Ziemia.	2 pkt – prawidłowe odpowiedzi w podpunktach a i b; 1 pkt – prawidłowa odpowiedź w podpunkcie a lub b; 0 pkt – nieprawidłowe odpowiedzi albo brak odpowiedzi;
12. (0-1)	Określ, czy podane sentencje są zgodne z sensem całego tekstu. Podkreśl TAK, jeżeli sentencja jest zgodna, albo NIE – jeśli nie jest zgodna. Prawidłowe rozwiązanie: 1. NIE 2. NIE 3. TAK	1 pkt – <u>3</u> prawidłowe odpowiedzi; 0 pkt – mniej niż <u>3</u> prawidłowe odpowiedzi; brak odpowiedzi;
13. (0-3)	Streszczenie: <u>Bryson porusza zagadnienie niejednoznaczności natury człowieka.</u> Wskazuje, iż jest to istota zdolna zarówno do najbardziej chwalebnych działań, jak i zbrodniczych czynów. Udowadnia, podając konkretne przykłady, wpływ człowieka na zanikanie wielu gatunków w przyrodzie. Jest zaniepokojony obecną skalą zjawiska. Na koniec optymistycznie stwierdza, iż człowiek, ze względu na zdolność myślenia, jest w stanie zmienić swoje zachowanie unicestwiająca Ziemię.	0-3 pkt według zasad oceniania streszczenia

Temat 1: Jakie rozterki przeżywają młodzi ludzie w okresie wchodzenia w dorosłość? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do fragmentów powieści *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza oraz wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

1. Przykładowe tezy:

- a.** Okres wchodzenia w dorosłość to jeden z najtrudniejszych etapów w życiu każdego człowieka. To czas podejmowania decyzji, mających wpływ na całe życie, ale także okres poszukiwania własnej tożsamości i zerwania z beztróską młodością, dlatego więc wiąże się z przeżywaniem wielu różnorodnych rozterek.
- b.** Młodzi ludzie wchodzący w dorosłość odczuwają presję spełnienia pokładanych w nich oczekiwań ze strony rodziców i najbliższego otoczenia. Z jednej strony nie chcą zawieść ich nadziei, a z drugiej pragną żyć według własnych reguł i zasad.

2. Argumenty wynikające z załączonego fragmentu powieści Gombrowicza:

- wewnętrzne rozdarcie (pozorność dojrzałości) – wygląd zewnętrzny wskazujący na dorosłość nie licujący z wewnętrzną niedojrzałością;
- presja wywierana przez społeczność: zawarcie małżeństwa i stabilna posada państwowa zewnętrzną oznaką dojrzałości;
- dylemat związany z wyborem formy, czyli stałym schematycznym sposobem funkcjonowania; odrzucanie przez społeczeństwo i rodzinę niedookreśloności jako stanu nienaturalnego, wskazującego na niedojrzałość;

- uznanie takich zawodów jak: adwokat, lekarz za prestiżowe – naciski ze strony rodziny, by wybrać taką formę funkcjonowania w dorosłym życiu, która gwarantuje szacunek otoczenia i stabilizację;
- poczucie klęski, źle dokonanych wyborów - nieudane próby wejścia w dorosłość – poniesienie przez bohatera porażki związanej z wybraniem Formy pisarza – napisanie skrytykowanej przez otoczenie książki *Pamiętnik z okresu dojrzewania*;
- wewnętrzne pragnienie bycia dorosłym, uznanie siebie za człowieka dojrzałego warunkiem zaakceptowania przez otoczenie;
- bunt wobec narzucanych schematów, niechęć do wejścia w stan dorosłości kojarzący się z nudą, stabilizacją, przewidywalnością, schematyzmem – z funkcjonowaniem w formie; pragnienie pozostania jak najdłużej człowiekiem niedookreślonym, a więc żyjącym bez narzuconych reguł i zasad, swobodnym i spontanicznym: *Z tumanu, z chaosu, z mętnych rozlewisk, wirów, szumów, nurtów, ze trzciny i szuwarów, z rechotu żabiego miałem się przenieść w formy klarowne, skryształizowane – przyczesać się, uporządkować, wejść w życie społeczne dorosłych i rajcować z nimi*.
- chęć znalezienia swojego własnego, indywidualizowanego sposobu na życie – stworzenie własnej, niebanalnej Formy.

3. Przykładowe argumenty wynikające z przywołanych kontekstów:

- Stefan Żeromski ***Przedwiośnie***: Cezary Baryka zbuntowanym nastolatkiem, bardzo srogo doświadczonym przez los młodym człowiekiem (śmierć obojga rodziców, poznanie okrucieństwa bolszewickiej rewolucji, udział w wojnie polsko-radzieckiej), który długo poszukiwał własnej drogi, realizując początkowo plany nakreślone przez ojca (powrót do kraju przodków, studia medyczne), by w końcu wkroczyć na swoją własną ścieżkę życia – wymowa zakończenia powieści;
- Adam Mickiewicz ***Pan Tadeusz***: syn Jacka Soplicy po skończonych naukach w Wilnie powraca do rodowej siedziby z zamiarem oddania się chulankom będącym przywilejem wieku młodzieńczego, ale szybko przekonuje się, że miłość ma niejedno oblicze (pragnienie utopienia się w stawie po odkryciu prawdy o pomyłce); wytyczenie drogi życiowej Tadeuszowi przez jego ojca (list wysłany do Sędziego); służenie ojczyźnie najważniejszym obowiązkiem młodzieńca;
- Juliusz Słowacki ***Kordian***: tytułowy bohater przedwcześnie dojrzałym egzaltowanym człowiekiem, odczuwającym *chorobę wieku*, nie mającym celu życiowego (próba samobójcza); poszukiwanie sensu życia w czasie podróży po Europie; poświęcenie swojego życia zniewolonej ojczyźnie;
- Zofia Nałkowska ***Granica***: Zenon Ziembiewicz młodym człowiekiem pragnącym wieść uczciwe, dalekie od *schematu boleborzańskiego* życie, powielającym jednak błędy własnych rodziców;
- Krzysztof Kamil Baczyński ***Z głową na karabinie, Pokolenie***: dylemat pokolenia Kolumbów (pragnienie życia beztroskiego, przepełnionego radością pozostające w sprzeczności z obowiązkiem złożenia go w ofierze zniewolonej ojczyźnie);
- Inne teksty kultury:
np.
- J.D. Salinger ***Buszujący w zbożu***,
- film J. Komasy ***Miasto 44***

**Temat 2: Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij.
Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.**

1. Przykładowe tezy:

- a. Pieśń XIX utworem typowym dla epoki renesansu, w którym za naczelną wartość uznaje się pośmiertną sławę i obowiązek służenia innym swoimi wrodzonymi talentami.
- b. „*Pieśń o dobrej sławie*” to utwór, w którym poeta snuje refleksje na temat wyjątkowości człowieka na tle innych stworzeń boskich. Wskazuje na przemijalność doczesnej - materialnej sfery w życiu człowieka i uznaje sławę za jedną z ponadczasowych cnót.
- c. Utwór Jana Kochanowskiego znany pod tytułem „*Pieśń o dobrej sławie*” definiuje człowieczeństwo i określa najważniejszy cel działań istoty ludzkiej.

2. Przykładowe argumenty potwierdzające tezę:

- Człowiek istotą wyjątkową, wyróżniającą się na tle innych stworzeń Boga rozumem, mową - nawiązanie do motywu genezyjskiego;
- Odebranie prawa do określania siebie mianem człowieka istotom ludzkim nie dbającym o rozwój duchowy, nie znającym umiaru w jedzeniu i picciu, nie przestrzegającym ustalonego przez Boga ładu i porządku polegającego na zajmowaniu najwyższej pozycji wśród istot żywych (skontrastowanie w utworze dwóch postaw – pożądaney - zgodnej z wizją podmiotu lirycznego i potępianej opisanej w drugiej strofie; wymowa pozytywnie nacechowanych epitetów odnoszących się do postawy pożądaney np. *dobra sława, pocziwa sława, myśli godne* oraz wyrazów nacechowanych negatywnie np. *bydlęce, bestyja*);
- Człowiek istotą śmiertelną, a jego ciało to przemijająca powłoka; nakaz dbałości o rozwój duchowy i zapewnienie sobie miejsca w niebie po śmierci;
- Jedyną stałą wartością, nie podlegającą upływowi czasu, dobre imię - czyli pośmiertna sława (nie mająca nic wspólnego ze współczesnym znaczeniem tego słowa związanym z próżnością, wywyższaniem się), o którą należy zatroszczyć się jeszcze za życia;
- Obowiązkiem każdego dbającego o dobrą sławę człowieka bycie użytecznym, poświęcenie się dla dobra ogółu;
- Różne sposoby osiągnięcia pośmiertnej sławy przez ludzi obdarzonych przez Stwórcę odmiennymi talentami:
 - talent związany z inteligencją oraz oratorstwem winien być wykorzystany do uczenia innych, namawiania ludzi do godnego, uczciwego życia, zapobiegania problemom, swarom, propagowania poszanowania praw obywatelskich, a także do służenia społeczeństwu i państwu w ramach działalności politycznej;
 - talent związany z odwagą i fizyczną siłą powinien być ukierunkowany na służbę w armii, spożytkowany do obrony granic ojczyzny i wiary; obowiązek walki za wolność;
- śmierć w obronie wartości jako godna, przynosząca zaszczyt i nieśmiertelność, przeciwstawiona w pieśni umieraniu w ciszy i zapomnieniu;

3 Konteksty:

np.

a. **światopoglądowy:** antropocentryzm, humanizm renesansowy

b. **literacki:**

- Biblia: Księga Rodzaju (nawiązanie do opisu stworzenia człowieka i powołania go przez Boga do rządzenia innymi stworzeniami z racji mądrości, wyjątkowości, zajmowania najwyższego szczebla na drabinie bytów); Księga Koheleta (wskazanie obecności toposu vanitas w utworze Kochanowskiego),
- oda Horacego *Exegi monumentum*,
- *Mowa o godności człowieka* Pico Della Mirandoli.